

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАЎ БССР

№ 93 (1212)

Субота, 23 лістапада 1957 года

Цана 40 кап.

Для народа

Растуць, прыгажэюць гарады і вёскі нашай рэспублікі. Шырокія перспектывы і вуліцы сталіцы Беларусі — Мінска і абласных цэнтраў вабяць тмахамі новых жылых дамоў, зелянінай парку і сквернаў.

Усё гэта створа на пасляваенны час. Бадай няма такога кутка ў рэспубліцы, дзе-б штодзень не святкавалася новааселле. За перыяд з 1945 па 1956 год дзяржаўнымі прадпрыемствамі, мясцовымі саветамі і індывідуальнымі забудовшчыкамі пабудавана 8,6 мільёна квадратных метраў жылых плошчы, а калгаснікамі і сельскім інтэлігенцыяй — каля 400 тысяч жылых дамоў.

Новаселле! Колыя радасці, прыемных клопатаў і хваляванняў тоіць у сабе гэце слова. Зусім нядаўна ў Мінску па вуліцы Фрунзе закончылася будаўніцтва вадганага чатырохпавярховага дома. З радні пачалі падаваць сюды грузавыя машыны з шафамі, ложкамі, крэсламі, піянінамі, радыёпрыёмнікамі, кветкамі. Добраўпарадкаваныя кватэры ў гэтым доме атрымалі сталар Александр Сульжыц, мудар Міхал Зубкевіч, машыністы Мінскага паравознага дэпо Федар Куранскі, Яўген Васюкоў, Александр Школьнікаў, Багданашчін Кучараў.

Амаць у той-жа час гомельскія будаўнікі зладзілі ў эксплуатацыю шматкватэрны жылы дом па Савецкай вуліцы для калектыва фабрыкі «Комінтэрн». Тут пасялілася сорах швейнікаў. 56-кватэрны дом узведзен на Комсомольскай вуліцы.

Толькі за апошні час у пасёлку аршанскіх чыгуначнікаў справілі новаселле 120 сем'яў. У добрых кватэрах жывуць цалер машыніст Георгій Палікоў, электрамеханік Зінаіда Кантаністава, састаўіцель паяздо Васіль Звероў, счоншчык Мікалай Анжэнка і дзесяткі іх таварышч.

Рэспубліка будуча... Мы з'яўляемсваіма хуткага пераўтварэння ўскраіна Мінска, дзе на былых прастэчках вырастаюць пудоўныя пасёлкі трактаразаводу і аўтамабілебудавніцкага, узнікнення новых вуліц у вёсках, забудаваных светлымі, прасторымі домамі.

Зроблена многа. І ўсё-ж праблема жылля ў рэспубліцы працягвае заставацца адной з самых вострых. Насельніцтва многіх гарадоў і сёл усё яшчэ адчувае неабходнасць у добраўпарадкаваным жыллі. Таеко становіцца — вынік вайны, у час якой у гарадах Беларусі было знішчана звыш 70 працэнтаў жыллага фонду, а ў вёсках — 415 тысяч жылых дамоў. Акрамя таго, тамна прамысловага будаўніцтва і рост насельніцтва гарадоў рэспублікі апераджалі да апошняга часу тамны будаўніцтва жылля.

Цэнтральным Камітэтам КПСС і саюзным уладам распрацавана вадчальная праграма развіцця жыллага будаўніцтва.

Клопатамі аб добрабыце народа, аб хутчэйшым вырашэнні жыллага праблемы прасякнута таксама прынятая гэтымі днямі пастанова Цэнтральнага Камітэта КПС і Савета Міністраў БССР «Аб развіцці жыллага будаўніцтва ў Беларускай ССР».

У гэтай пастанове вызначана баявая задача — да канца сёмай пяцігодкі забеспечыць кожную сям'ю кватэрай і вадесці размер жыллой плошчы на душу насельніцтва ў сярэднім не менш васьмі квадратных метраў. Толькі за 1956—1960 гады аб'ём дзяржаўнага жыллага будаўніцтва складзе 3,9 мільёна квадратных метраў і за кошт зберажэнняў працоўных і дзяржаўных Kredytaў — 3,1 мільёна квадратных метраў. Сіламі калгаснікаў і сельскай інтэлігенцыі павіна быць пабудавана 104 тысяч жылых дамоў.

Варта ўспомніць, якімі былі нашы гарады і вёскі ў першы пасляваенны гады і якімі яны сталі цяпер, каб пераканацца, што працавіты беларускі народ справіцца з выкананнем устаноўленай праграмы работ.

Пачынаючы з 1958 года, будаўніцтва жылых дамоў у гарадах і сельскай мясцовасці будзе вадесціся толькі па тыпавых праектах, якія прадуладжываюць акамічаныя, добраўпарадкаваныя кватэры. Як правіла, новае жыллё будзе размяшчацца на свабодных тэрыторыях, без зносу наяўных пабудоваў, а вадесці будаўніцтва будзе пачынацца з будавання існага.

Цэнтральным Камітэтам КП Беларусі і Саветам Міністраў БССР распрацаваны і ішыя канкрэтныя меры, ажыццяўленне якіх забеспечыць далейшае павышэнне тамна жыллага будаўніцтва. Намечан значны рост вырабы цэменту, цэглы, буйных сценных блокаў, жалезабетонных канструкцый, чараціны. Будзе ўзведзен рад новых прадпрыемстваў будаўнічых матэрыялаў як за кошт дзяржавы, так і сіламі прамысловых прадпрыемстваў. На працягу 1958—1960 гадоў у кожным раёне рэспублікі будзе арганізавана не менш адной міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі і пабудавана ў рэспубліцы 300 міжкалгасных цэгельна-чарацінных заводаў.

Значны рух набыло ў гарадах Беларусі будаўніцтва жылля метадам народнай ініцыятывы. Перадавыя калектывы заводоў і фабрык Магілёва, Віцебска, Мінска, Гомеля і ішыя гарадоў абавязаліся ў два-тры гады забеспечыць усё працоўных свайх прадпрыемстваў добраўпарадкаванымі кватэрамі. Таеко будаўніцтва сіламі прадпрыемстваў дапаможа хутчэй вырашыць жыллага праблему. Аб гэтым сведчаць шматлікі яркі прыклады. Будавалі дамы сваймі сіламі вырашлі работнікі Пінскага суднарамонтнага завода. Прадпрыемства выдзеліла ім матэрыялы, транспарт, паслала на ўча-

стак вопытных спецыялістаў. І работа закіпела. Хутка вырасі сцены двух дамоў, неўзабаве іх накрый шиферам. На будоўлю выхадзілі члены сем'яў. Добрым тынкоўшчыкам стала жонка капітана цеплахода Алена Квятчынская. Стараанна аддзелаў сваю кватэру механік цеплахода Іван Фалдзееў.

Многа жыллой плошчы метадам народнай ініцыятывы будоўцца ў Літве. Тры новыя дамы па Гомельскай вуліцы засялілі нядаўна рабочыя і служачыя завода сельгасмашынабудавання. Вечарамі і ў выхадныя дні ўвесь калектыв выходзіў на будоўлю. Кватэры тут атрымалі слесар-аброччык Казлоў, сталар Былінскі, электрамашыніст Пруша, каваль Раба і многія ішыя.

На пляцоўках пасёлка магілёўскіх металургав, мініскіх трактарнага і аўтамабільнага заводаў радаснае ажыццэнне. З дапамогай прадпрыемстваў рабочыя сваймі сіламі будоўцца для сёбе дамы.

У нашай краіне з'яўдзіў шырока падтрымліваецца калгасная ініцыятыва народа. У 1958 годзе ў рэспубліцы намечана пабудаванне не менш чым 250 тысяч квадратных метраў жыллой плошчы самазаснойным метадам, сіламі прадпрыемстваў.

Валікія клопаты працягвае Камуністычная партыя аб індывідуальных забудовшчыках. Ім выдасці дзяржаўны Kredyta, які павінен забеспечыць неабходныя будаўнічыя матэрыялы. Але ў гэтай справе было шмат недахопаў. Многія выканкомы мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных, мясцовыя партыйныя і профсаюзныя органы, кіраўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў не аказвалі індывідуальным забудовшчыкам неабходнай дапамогі, не займаліся пытаннем добраўпарадкавання пасёлкаў, не арганізавалі забудовшчыкаў у жыллага-будаўнічыя калектывы, дрэнна забеспечвалі іх будаўнічымі матэрыяламі. На ліквідацыю такога станавіцца накіраваны рад мер, прадуладжаных пастановай «Аб развіцці жыллага будаўніцтва ў Беларускай ССР».

Усё — для народа! Гэтай думкай жыве Камуністычная партыя нашай краіны сацыялізма. І жыве працоўных, іх добрабыт паліпшаюцца з кожным днём.

Цяпер партыйны пастаўлена новая высарожная задача: кожнай сям'і — асобна добраўпарадкаваную кватэру. У беларускага народа ёсць усё, каб забеспечыць яго выкананне — ёсць і магутная будаўнічая індустрыя, і кваліфікаваны кадры будаўніцтва.

Творчая ініцыятыва працоўных рэспублікі дапаможа хутчэй ліквідаваць цяжкую спадчыну вайны, разгарнуць усенароднае спаборніцтва за датармінавае ажыццяўленне развіцця партыі па жыллага будаўніцтву.

С. САДУСКАЯ.

Будоўцца і прыгажэ Гомель. На здымку: новыя дамы на Комсомольскай вуліцы.

Фото П. Белауса.

Рэспубліканскі месячнік кнігі

Як паведамлялася ўжо ў нашай газеце, з 27 кастрычніка ў рэспубліцы пачаўся выхад месячнік кнігі, прысвечаны саравадой гаданне Кастрычніка. Саюз пісьменнікаў Беларусі і Галоўнігаганалд Міністэрства культуры БССР наладзілі правядзенне літаратурных вечароў, сустрэч пісьменнікаў з чытачамі, масавы продаж кніг мастацкай літаратуры з удзелам саміх аўтараў.

З мэтай прапаганды і распаўсюджвання мастацкай кнігі ў раёны і вобласці выехалі многія беларускія пісьменнікі, якія выступаюць перад працоўнымі па прадпрыемствах і ў установах, у бібліятэках і вядзюных магазінах, прымаюць удзел у продажы мастацкай літаратуры.

На месячнік кнігі ў Маладзечна выязджала брыгада ў складзе Р. Няход, М. Машары, Н. Гілевіча і А. Вольскага. У цэнтральным кніжным магазіне г. Маладзечна адбылася сустрэча з чытачамі. Паэты, у тым ліку члены літаратурнага аб'яднання М. Карпенка і В. Варно, прамавала свае вершы, а потым падісцвалі пакунікам кнігі.

Была прададзена шэраг экзэмпляраў літаратурна-мастацкага альманаха «Нарач», шмат кніг прысутных аўтараў.

Увечары ў нядзельні ў Палачы профсаюзу адбыўся вядзікі літаратурны вечар, дзе прамавала кіеск кнігаганалд.

На наступны дзень пісьменнікі выехалі ў горад Вілейку. Яны пабывалі ў кніжным магазіне, у дзіцячай бібліятэцы, правялі літаратурныя вечары.

У многіх гарадах і вёсках Магілёўскай вобласці пабывалі пісьменнікі Павел Кавалёў, Пятро Прыходзька і Мікола Ткачоў. Разам з імі ў правядзенні месячніка кнігі ўдзельнічалі пісьменнікі, якія жывуць і працуюць у вобласці: В. Матушэў, П. Шасперыкоў і Я. Усёйко.

Вядзікі літаратурны вечар адбыўся ў Думе партыйнай асветы Магілёўскага гаркома партыі, куды сабраліся студэнты, вучні старэйшых класаў горада, прадаўнікі партыйных і саветскіх арганізацый. П. Кавалёў, В. Матушэў, П. Прыходзька, М. Ткачоў і П. Шасперыкоў напамілі прысутных са сваймі творами, расказалі аб стане беларускай літаратуры. За-

тым пісьменнікі гутарылі з удзельнікамі вечара. Аблікігандалд наладзіў шырокі продаж кніг. Пасля вечара былі прададзены дзесяткі экзэмпляраў апавесці П. Кавалёва «Андрэйка», зборніка вершаў В. Матушэва «Магілёўскі шоўк», апавесці П. Шасперыкова «Камень за каменем» і ішыя твораў. Пісьменнікі напісалі на сваіх кнігах аўтаграфы.

Цяляра сустрэча адбылася з рабочымі і работнікамі Магілёўскага завода штучнага валакна, а таксама з супрацоўнікамі аб'яднання.

Такія-ж сустрэчы адбыліся ў Барысаві, П. Кавалёў, В. Матушэў, П. Прыходзька і М. Ткачоў выступілі на адным з заводаў горада. Вядзікі літаратурны вечар адбыўся ў Думе партыйнай асветы Баўрыскага гаркома партыі. Пасля выступлення пісьменнікаў работнікі гарадской бібліятэкі імя Пшкіна А. Фядосава і В. Зорына, студэнт лесатэхнікума т. Вежанаец выказалі свае думкі аб некастрычаных творах беларускай літаратуры.

У Клімавічах пісьменнікі П. Кавалёў, П. Прыходзька і М. Ткачоў выступілі перад працоўнымі горада ў парткабіне райкома партыі. Многалюнай была сустрэча са студэнтамі Клімавіцкага зоаветтэхнікума. Акрамя гэтых, тут выступілі пачынаючы паэт, студэнт тэхнікума Мікола Салаўцоў.

Асабліва цікавай і хваляючай была сустрэча пісьменнікаў з членамі сельгасарцелі «Герой працы» Клімавіцкага раёна. Гоці прамавалі калгаснікам новага твора, расказалі, над чым яны зараз працуюць. Калгаснікі задавалі шмат пытанняў, гаварылі аб сваіх наўдзённых запатрабаваных у культурным забеспячэнні калгаснай вёскі.

Пісьменнікі пабывалі ў Слаўгарадзе, Чырыкаве і ішыя гарадах вобласці, ішкізавіліся, як ідзе распаўсюджванне рэспубліканскага перыядычнага друку.

Днямі групы пісьменнікаў выязджаюць у ішыя раёны і вобласці рэспублікі. Ішы сустрэчавыя з працоўнымі многіх гарадоў і вёсак Беларусі.

Месячнік кнігі працягваецца.

Да 150-годдзя з дня нараджэння В. Дуіна-Марцінкевіча

У снежні гэтага года грамадскіх рэспублікі будзе адзначаць 150-годдзе з дня нараджэння пісьменніка-радыска, класіка нашай літаратуры, аднаго з пачынальнікаў беларускай драматургіі і вядзюнага тэатра — В. І. Дуіна-Марцінкевіча.

Нядаўна адбылося паслядзясняе камісіі Саюза пісьменнікаў БССР ў складзе В. Вольскага, А. Есакова (старшыня), М. Ларчанкі, С. Майхровіча і Ю. Пшыркова, якая распрацавала мерапрыемствы, звязаныя з юбілеем.

У сталіцы рэспублікі будзе праведзены агульнагарадскі літаратурны вечар. З дакладам аб жыцці і творчасці В. І. Дуіна-Марцінкевіча выступіць літаратуразнаўца С. Майхровіч. У мастацкай частцы — чытанне вершаў пасты і пастаноўка камедыі «Пінская пляхота». Літаратурныя вечары таксама будоўцца правядзены ў Лоўчыцы (Валожыцкі раён), ва ўніверсітэце і Мінскім педітэтуце. Беларускія паэты А. Зьвонак, М. Хвядаровіч, А. Зарычкі і ішыя выступаць з чытаннем перакладаў на беларускую мову мала вядомых польскіх

вершаў В. Дуіна-Марцінкевіча. Аб жыцці і творчасці юбіляра будоўцца прамавалі лекцыі ў Мінску, абласных і раённых цэнтрах.

Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусіць аднатомнік выбранных твораў Дуіна-Марцінкевіча, дзе будоўцца ўпершыню змешчаны ў перакладзе на беларускую мову польскія творы пісьменніка.

Мяркуюцца выданы аднатомнік твораў беларускага пісьменніка на рускай мове, манатрафію А. Есакова аб значэнні творчасці В. Дуіна-Марцінкевіча для развіцця беларускай драматургіі і тэатра і брашуру М. Ларчанкі пра жыццё і творчасць аўтара «Пінскай пляхоты».

У вучэбна-педагагічным выдавецтве будоўцца выданы мастацкі плакат аб жыцці і творчасці Дуіна-Марцінкевіча, а таксама яго партрэт.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

150-годдзе з дня нараджэння В. І. Дуіна-Марцінкевіча — паэта, драматурга, перакладчыка і тэатральнага дзеяча — будзе шырока адзначана ў друку, а таксама на радыё і тэлебачанні.

Распаўсюджвальнік друку Анастасія Карыбская

Да перона Жлобінскага вакзала падыйшоў пасажырска паязд. З вагонаў вышлі пасажыры. «...Станіца паязда п'янадынь мінут...» — аб'явіў дыктар. Мала, вельмі мала часу, але кіекар Анастасія Карыбская паспявае абслужыць дзесяткі чалавек.

— Калі ласка, купіліце свежы нумар «Маладосці», — прамавае Анастасія Сямёнаўна. — У ім апублікаваны новы нумары-фантастычны раман Міколы Гамолкі «Пятадзель неба», пачытаеце ў дарозе з вадзікай цікавасцю... А васьм часопіс «Тэхніка моладзі», тут артыкул аб штучных спадарожніках Зямлі...

Кіекар мае багата пастаянных пакунікаў. Часопіс «Советскі Саюз» за жывіне можна ў вас набыць? — звяртаецца да Анастасіі Сямёнаўны маладая жанчына.

— Зараз няма, — адказвае Анастасія Сямёнаўна, — зайдзіце, калі ласка, дні праз тры, я пастарава дастаць гэты нумар, а цяпер купіце часопіс «Работніца і сялянка», вельмі цікавы артыкул аб

выхаванні дзяцей у ім апублікаваны. Жанчына купіла часопіс і, падзякаваўшы пайшла, а ў Анастасіі Сямёнаўны новы пакунік.

— Вядзіце вам дзякуй за кнігу, якую мне прапанавалі на мінулым тыдні, — шчыра дзякуе ён распаўсюджвальніку друку, — магчыма яшчэ што-небудзь нарэц?

— Так кожны дзень. І людзі, што працягваюць праз станцыю Жлобін, і пастаянныя пакунікі дзякуюць ёй за добрае абслугоўванне.

Гэтай вясёлай жанчына вонкава не вылучаецца ад ішыя кіекараў Жлобіна. І толькі ўважліва прыгледзеўшыся, убачыш, што яе рухі больш дакладныя і абходжаныя з пакунікам больш проста. Уменне прыгукіць пакуніку, прапанаван яму патрэбнае выданне, добрае веданне літаратуры — усё гэта дапамагае Анастасіі Сямёнаўне паспяхова распаўсюджаць перыядычны і непэрыядычны друк. Але гэтае ўменне прышло не адразу...

Насуперак запатрабаваным чытача

У Карэліцкую раённую бібліятэку зайшла група юнакоў—вучняў старэйшых класаў сярэдняй школы.

— Што-небудзь з навінак беларускай літаратуры...—папрасіў азін з іх.—Ну хочы-бы «Крыніцы» І. Шамякіна ці «Валі зліваюцца рэкі» П. Броўкі.

Дарэмна бібліятэкарка М. Быліч шукала гэтыя кнігі на падлах. Тамд юнак назваў нумары часопіса «Поляны», у якіх надрукаваны названыя раманы.

— А-а, у «Поляны»—здывілася бібліятэкарка.—А М яны яго не выпусіваем,—адказала яна.

Другі вучыць папрасіў трымоўкі «На ростанях» Я. Коласа.

— Мы цяпер вучымся гэты твор, вельмі цікавае-б прачытаць,—жажа ён.

— Калі ласка, але толькі на рускай мове...

Не знайшлі хлопцы ў раёнай бібліятэцы і самітонага збору твораў Я. Коласа, і вершаў П. Панчанкі, і рамана «Сустрэчэння на барыкадах» П. Пестрака, і апошніх кніжак Я. Брыля, і трыа-томніка К. Крапіва, і многіх другіх твораў беларускіх пісьменнікаў. Не было ў бібліятэцы і крытычнай беларускай літаратуры. У гэтым раздзеле бібліятэкарка знайшла толькі два экзэмпляры манатрафіі аб творчасці К. Крапівы.

Хлопцы так і пайшлі, не ўздрыўшы ніводнай кніжкі і нават не стаўшы чытача-

мі бібліятэкі. А бібліятэчныя работнікі гэта ніколі не зразумеюць, не ўхваляцца, бо, мусіць, не першы раз сутыкаюцца яны з такой з'явай.

Беларускія кнігі ў бібліятэцы вельмі мала, асабліва навіншых. Некалькі дзесяткаў кніг, выдзёных яшчэ ў першы пасляваенны гады, зачытаны, як кажуць, да злірака.

Таеко-ж становіцца з беларускімі перыядычнымі выданнямі. З беларускіх газет бібліятэка выпусівае толькі «Звязду», а з часопісаў—«Вожык», «Беларусь» і «Сельскую гаспадарку Беларусі».

— Навішты нам беларускія газеты, хто іх у нас будзе чытаць?—разважае загадчык бібліятэкі Вера Іваноўская. А бібліятэкарка Марыя Быліч ішкінеца даказалі, што «ў нас бібліятэка руская» (!?)

Работнікі бібліятэкі слаба займаюцца прапагандай не толькі беларускай, але і ўсёй савецкай літаратуры. За апошні год тут праведзена толькі адна канферэнцыя чытачоў—па кнізе «Ардыяты» А. Абелямава. З чытачамі раёнай бібліятэкі ніхто ніколі не праводзіў гутарак на літаратурныя тэмы, не чытаў лекцыі і даклады.

Запатрабаваны, густы, інтэрасы чытача павінны быць задаволены.

М. ВАСІЛЕУСКІ.

— Вось цяпер людзі ідуць да мяне, — успамінае Анастасія Сямёнаўна, — просіць тую ці іншую кнігу, часопіс ці брашуру... І-ж забяспечвае перыядычным друкам і літаратурай не толькі пасажыраў, але і сваіх гараджан, — тлумачыць Анастасія Сямёнаўна. — Раней было не так, сама шукала пакуніку. Бывала з ішымі пагаворыш — ён адмякнецца: не трэба, маўляў, я атрымаю на падпіску часопісы, а кнігі бару ў бібліятэцы. Пачнем распітваць, як жыве, якая сям'я, чым цікавіцца сам, чым захапляюцца дзеці. І звычайна аказваецца, што ў чалавек ёсць пэўны попит на любімыя кнігі. Забарош — купіце, пасля дзякуй скажа. Цяпер у мяне дзесяткі пастаянных пакунікоў і ў кожнага з іх свой попит, свае інтэрасы. І вельмі бывае радасна, калі даведзешся, што кніга ці часопіс, набыты ў мяне, дапамагі чалавеку ў яго працы, прынеслі яму задавальненне ў яго адпачынку. Я люблю сваю работу, — заклічае Анастасія Сямёнаўна, — і буду старацца дапамагаць мам чытачам вучыцца таму добраму, аб чым расказваецца ў нашым савецкім друку.

За дзевяць месяцаў бліжучага года Анастасія Сямёнаўна распаўсюдзіла часопісаў, кніг, брашуру і газет больш чым на 70 тысяч рублёў. У распаўсюджванні друку яна займае першае месца ў Гомельскай вобласці.

М. ПАЛУНЧАУ.

У Палацы культуры

Мінскі Палац культуры профсаюзу праводзіць для інтэлігенцыі і моладзі горада цыкл лекцыі і літаратурных канцэртаў.

Днямі для інтэлігенцыі была прамавана лекцыя «Сусветнае значэнне рускага выдзюнага мастацтва» з цыкла «Выдзюнае мастацтва». Лекцыю чытаў адзкі сакратар Саюза мастакоў БССР П. Нікіфаров. Пасля лекцыі адбыўся наезд кінофільмаў: «Мастак Трапінін», «Мастак Іваноў», «Скульптар Канекаў», «Рэнін».

Для моладзі горада адбылася таксама лекцыя-канцэрт «В. В. Маякоўскі» з цыкла літаратурных канцэртаў. Лекцыю чытаў лектар гарадскага Таварыства па распаўсюджванні палітычных і навуковых ведаў Н. Маслоўскі. З чытаннем вершаў Маякоўскага выступіў Б. Бураўцаў, затым прысутныя прагледзелі кінофільм «В. В. Маякоўскі».

Новы 123-кватэрны дом на праспекце імя Сталіна ў Мінску.

Фото І. Салавейчыка.

Пленум праўлення Таварыства па распаўсюджванні палітычных і навуковых ведаў БССР

Пленум праўлення Таварыства

Вясна народных паленцаў

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці зрабіў добрую справу, сабраўшы і выстаўшы для агляду шырокае грамадскае скары, створаныя народнымі майстрамі Беларусі.

За гады Совецкай улады ў нашай краіне народ вылучыў са свайго асяродка масу талентаў, тысячы майстроў куштур, пра якіх на досвітку сацыялістычнай рэвалюцыі марыў Горкі. Знаёмішыся з экспанатамі выстаўкі і ўважліва бачыце вынікі гэтага працэсу — вясенні разліў талентаў. Самая яркая рыса выстаўкі ў тым, што яе ўдзельнікі любяць жыццё, якое ў нашай краіне штодзень становіцца лепшым і ўсё больш радасным.

Асабліва гэта выявілася ў габеленах «Ленін і народ», прысвечаным сарагоддзю Вялікага Кастрычніка. Габелены выкалі з шэраў гродзенскага майстра О. Сягондзі, М. Станкевіч, М. Ляшко, А. Жукунявіч (зскі Ул. Суховерхава). Фігуры рабочага і калгасніцы ў цэнтры кампазіцыі, за якімі ідзе народ, прыцягваюць выразнасцю постаны і твару. Манументальнасць групы габелена падкрэсліваецца сілгам з партрэтамі правдзіра, які нясе рабочы, дзяржаўным гербам, арганічна ўключаным у арганізм, што ахайваюць кампазіцыю. Удадала спалучыць фарбы першага і другога плаўна габелена з арганаментам.

Леніну прысвечаны і па-майстэрску вышыты габелены відомыя на жывальні кампазіцыі «Халады ў Леніна» Грынько, «Ленін і Крупская» В. Любавіч (Гродна), і разны рэльефы «Ленін» А. Міхеевіч (Полыч), і цудоўны інкруставаны шкатулка Г. Гебелева (Мінск) з партрэтамі правдзіра (Ленін слухае «Апостыла»), і разная скульптура «Ленін» С. Быка (Гродзенская вобласць).

Другая характэрная рыса выстаўкі — яе выразны нацыянальны каларыт. У формах адзення, у арганаментах вышытых на рушніках, ва ўзорах тканых поспілках, у інкруставаных шкатулках — беларускі арганізм, у скульптуры, разьбе па дрэву, жывальні — мядовая тэматыка.

У поспілках Т. Васільева (Магілёўская вобласць), В. Рыжановай (Гомельская вобласць), Л. Булаўкінай (Віцебск) і іншых уражае малаўлічывасць, добрае пацупі колеру і тону, рознастайнасць форм геаметрычна-рашчывага арганізму — гэты тыповы рысы дэкаратыўнага беларускага мастацтва.

Інкруставаны юбілейна шкатулка Г. Гебелева, разны рэльефы Д. Сталарова (Гомель) «Дзеці трактарыстаў», кампазіцыя разьбы па дрэву С. Мураўёва (Віцебск) «Вялік Мельбурна», чарнілы прыбор з дрэва В. Мельнічука (Брэсцкая вобласць), разная скульптура К. Казека «Араб-добрахвотнік» — усё гэта, як і іншыя экспанаты, адлюстроўвае побыт чалавека і яго ўнутраны свет.

Гаворачы пра аддзел вышывання, выката, вязання, інкруставанні, нельга не згадаць захапленні работамі магілёўскага майстра М. Дзямідава (стол круглы, інкруставаны) і Я. Арлова (пісьмовы і шахматны сталы, інкруставаны), шахматнай шкатулкі і вазы з партрэта Які Купалы Г. Гебелева, вышытым габелю М. Паракіна-Рыс (Гродна) партрэта Пушкіна, філейным рушніком М. Івашчына (Гомель), плацінай накідак У. Тужыковай (Віцебск), карукамі Н. Жураўлёвай (Гомельская вобласць), вышытым рушніком А. Ткачовай (Магілёў), шкатулкамі з саломеі Я. Яловай (Магілёў), шкатулкамі з саломеі Я. Яловай (Магілёў), вышытай кампазіцыяй А. Пятровіч (Мінск) «За Радзіму», беларускімі пісьмамі Н. Гарышова (Чанускі раён), В. Алейнікавай (Гомельская вобласць), работамі К. Цыбулюскага (Інтарыя).

Вялікая колькасць шкатулак, інкруставаных каларовай саломкай, а таксама ўпрыгожаных разьбой па дрэву або вышыванням з фанеры. Добрае ўражанне пакідаюць шкатулкі В. Сібілева (Гомель), трынаццацігалоўга Пятра Агеева (Гомельская вобласць), П. Гуцалава (Віцебск), А. Валышка (Маладзечанская вобласць), П. Бубнова (Грыцька), Е. Панамарова, К. Стэчкага (Мінск) і іншых.

Аднач паступова ілі ішчы і яшчы раз праглядаеш работы аддзела ткацтва, вязання, вышыўкі і інкруставанні, заўважаеш, што часцей тут маля або зусім няма. Вельмі многа шкатулак і... маля, вельмі мала паясоў, якімі заўсёды па ўсяму свету славіліся беларускія ткачы.

У пачатку работы выстаўкі не было ка-

З БЛАКНОТА ГЛЕДАЧА

Вельмі добрае імкненне самадзейных скульптураў выкарыстоўваць як выяўленчы сродак у кампазіцыях на ваенныя тэмы адкрытае цела. Гэта становіцца адбіткам, у прыватнасці, на скульптуры «Непакароны» Н. Гур'явіча, «За Радзіму» (гінс) А. Ліпеня (Гродна), «Мсцівец» (гінс) П. Герасіменкі (Маладзечанская вобласць). Апошняя работа больш удалася П. Герасіменку, чым група «Дружба» (гінс).

Жывальні — бадай самы багаты раздзел на выстаўцы. Хоць многія работы бракуе дасканаласці малюнка ці кампазіцыі, ці часам няўдала «палажылася» фарба, ці не зусім акрэслілася тэма — пры ўсім гэтым мы маем на выстаўцы творы, якія робяць сваю добрую справу — выхоўваюць сэрца тых, хто іх бачыць, пацупі любіць да свабоды і Радзімы, да роднай прыроды, да чалавека.

Перад намі карціна рабочага Е. Каўко (Лунінец) «Партызаны ля вогнішча» (масла). Хоць слаба выяўлены ў ёй каларыт прысця (якой ваіны партызан?), але яна прыцягвае гледача і ўдала знойдзенымі рукамі людзей, і самабытнай манерай пісьма, крыху дэкаратыўнай і нагадваючай любок. Добра перададзены ў ёй стан прыроды.

А вось кампазіцыя І. Рудчыка (Брэст) «Ідзе Чырвоная Армія» (масла). У турме ваіны падняваюцца да аякна, трымаючыся за крэты, нехта перадае чырвоную кусту шчасліўцы, які бачыць, як ідуць вызваліцелі. Так удала перададзены ў карціне настрэй, што нельга не дараваць аўтару відэаўчых недакладнасцей у прапарцыях (адносныя фігур да памераў камеры, напрыклад).

Інтэлектуальна на тое, што ў карціне А. Рубяніна «Асенні сказ» (масла) зацікавілі настрэй, на якіх погляда, ёкі на другім плане, мы не можам доўга адлічы ад гэтага свеасаблівага, самабытнага, напісанага з хваляючым настроем палатна.

Рознастайнасць не толькі ўзровень жывальні, але і тэматыка. Тут і творы, прысвечаны прапуючым будням: «Сталеплавільных пэч» і «Металургічны цэх» К. Харвіна (Мінск, аўтарства), «Вестка пра ўзнагароду» Н. Гвоздзікава (Віцебск), добра вышаная ў колеры, «Экзаватар за работай» В. Любавічкіна (Полыч), «Асенняя пасяўка» Н. Бяляўскага (Слонім), цудоўны пейзаж з камбайнам «Вечар на калгасным полі» А. Цыбульскага (Быхат), «На палымм станы» Ш. Раецкага (Мінск) і іншыя; і творы аб гераічным мінулым краіны: «Памрэм, але не здадзімся» Н. Селіхана (Брэст), «Ордэнікідзе ў разведцы» Н. Рубана (Бабруйскі раён) і іншыя, і пейзажы, і партрэты, і г. д. Нас толькі-ж рознастайнасць па тэматцы і графіцы.

З твораў жывальні запамінаецца палатно І. Грамыкі (Мінск) «У загс», у якім выразна перададзены настрэй перамагаю, стан прыроды ў марозны зымовы дзень.

Хараша скаманаваны і вышананы ў фарбах пейзаж А. Асавіцкага «На рацэ».

Н. Федарынка (Магілёў) вучыцца ў Вялікага-Бірулі. Аб гэтым сведчыць яго пейзаж «Восені». І гэта вельмі добра. Прыцягвае ўвагу аўтарскі мастак Паўлішкава (Брэст). З палонен Н. Гвоздзікава (Віцебск) вылучаецца работа «На першамайскія святы», добра вышаная ў колеры і кампазіцыі. Запамінаюцца пейзажы В. Салзіна (Слуцк), «Жаночы партрэт» Г. Паўлішкава (Бабруйск), «Пераезд» С. Селіхана (Бабруйск) і іншыя работы. З акарэлей выяўляюцца «Пейзаж з саборам» Н. Ягорава, «Палтаўскі бой» Г. Пархоменкі (Магілёў), акарэльны партрэт С. Міраяна (Барысаў).

Добрае валоданне матэрыялам прадэманстравалі Н. Рубан («Севастанальскія замалюўкі», туш), Н. Ягораў («Пісьмо да родных», аловак і бяліны на лінолеуме; «Вечар на Бярэзіне», вугаль), Паўлішкава («Восені», туш), М. Слаўнік («Партрэт украінца», аловак).

Настроём прасякнуты літаграфія С. Шаўгінскага (Бабруйск) і літаграфія П. Гуткоўскага (Мінск).

Хочацца пажадаць, каб Дом народнай творчасці аказаў самадзейным мастакам дапамогу ў авалоданні законамі малюнка, перспектывы, кампазіцыі і да т. п., у авалоданні фарбамі і іншым матэрыялам. Адуцэннасць такой работы адчуваецца на выстаўцы.

Сцэнічны ансамбль ствараецца рэжысёрам

На спектаклях тэатра імя ЛКСМБ

Брэсцкі тэатр імя ЛКСМБ выпусціў святочныя прэм'еры — «Крамлёўскія кураты» Н. Пагодзіна і «Разлом» Б. Лаўрэнава. Спектаклі пастаўлены рэжысёрам І. Мануцінай і аформлены мастаком А. Бузаверавым. Відомы ад рэжысёра і мастака шмат у чым залежыць сцэнічны лёс п'есы; яны ствараюць мастацкі вобраз пастаноўкі, вызначаюць ідэйнае і мастацкае вырашэнне драматургічнага матэрыялу.

Выразнае і лаканічнае афармленне стварыў для спектакля «Разлом» А. Бузаверав. Суворасць браявога ахайвання сцены падкрэсліваюць барвовы літары назвы спектакля, нібы крывёю і полымем упісаных праз усю заслону. Строгае абсталяванне тэатральнага сцена, з добрым густам выкананы дэкарацыі і іншыя карціны. Ва ўсім афармленні адбітак свежасці, маладосці, што перажывае краіна, падмаючыся з руін да новага светлага жыцця. Мастак прыкметніў у афармленні тое, што мы не бачылі ў дэкарацыях да гэтай п'есы ў іншых тэатрах — у Магілёўскім і ў тэатры імя Я. Купалы. Хацелася б назваць яго дэкарацыі зорнымі, але... Глядзіш сцену ля Іверскіх варот і спачатку не разумеш, чаму такая аднастайная мізансцэніроўка гэтай карціны? Чаму зноў такая невыразная масоўка? І раітам завяжаш, што людзі рухаюцца па сцене толькі па адной лініі — з левата далейшага вугла да правай кулісы ля парталу і назад. Рэжысёр і мастак не авосцілі вялікую плошчу левай часткі сцены і тым самым стварылі ўражанне нустаты ля Іверскіх варот. А вось сцена на Тыврскім бульвары шмат траціць ад таго, што глядзчыніч час з цікавацю разглядае карцінаў з зробленаю копію помніка Гоголю з выявамі барысавым на пастамеце, і не сочыць за драматургічным падзеямі. І, нарэшце, самае няўдала мецца ў рабоце мастака — гэта афармленне кабинета В. І. Леніна. Стварочы дэкарацыю, А. Бузаверав зусім не ўлічыў памеры і маштаб памяшкання сцэнічнай асяродкі. Вялікі стол, застаўлены масіўнымі рэчамі, масіўныя крэслы, шафы і ажагоркі — за ўсім гэтым стаў невыразным выканаўца галоўнай ролі. Калі ўлічыць, што восьма і аднастайнасць карціны — найбольш важныя ў спектаклі (імяна — іх адбываецца кулісавыя і развязка п'есы), стане зразумелым, наколькі страціў сцэнічны твор ад памылкі мастака. А шкада...

Мы ўжо акарэлі пытанне аб масавых сценах. Ставіць спектакль рэжысёр. Ён павінен дыферэнцыраваць масу, даць кожнаму з яе ўдзельнікам пэўную сцэнічную задачу, дакладна распрацаваць атмасферу дзеяння і рытм кожнай карціны.

Нажалі, гэтага не заўважаецца ў спектаклі «Разлом». Артысты іграюць матросам «снагоў», не імкнучыся вызначыць ні характары, ні сацыяльнага становішча сваіх персанажаў. Іх цяжка адрозніць адзін ад другога. Там, дзе патрэбен шум, артысты пахлудна ствараюць шум. Там, дзе неабходна напружаная цішыня, яны добра-сумеліна маўчаць. Апярэдаўчы недахопы другога акта няўдалымі дэкарацыямі, мы чакалі добрай распрацоўкі масавых сцен у чацвёртым акце, дзе больш зручная пэрыпэтыка сцены. Аднак і тут той-жа невыразны натоўп.

Гэтае ўражанне ўзмацнілася няўдалым выбарам выканаўцаў па ролі Гадзана. Артыст А. Федарынка не валодае неабходнымі прафесіянальнымі дасягненнямі для ролі. Ступала постаць, невыразны голас пры вельмі дрэннай дыкцыі, адсутнасць менагэта тэмпераменту, — хіба можна з такімі сродкамі стварыць вобраз партызана-важжа рэвалюцыйнай матроскай масы?

На шорым фоне масавых сцен вылучаюцца пасобныя ўдалыя работы артыстаў. Каларытыя фігуры боцманаў Ермаева і Швача (артысты Н. Жыліні і А. Самаруў), сталага матроса (артыст М. Абрамаў). На належным прафесіянальным узроўні выканаваны ролі першага і другога мічманаў (артысты Г. Хасмінскі і В. Віталіў). Аднак адчуваецца, што ўдачы атрымаліся ў спектаклі толькі дзюкочы творчым антузіям артыстаў, і таму, што сам характар ролей дазваляе выканаўцам прадаваць над вобразам самастойна, незалежна ад агульнай матроскай масы.

Праваўшым нявуагу да масавых сцен, І. Мануціна, аднак, паказала свае рэжысёрскія здольнасці ў 1 і 3 актах «Разлома». Тут адчуваецца добрая распрацоўка атмасферы, сцэнічных задач, паніжэнне ў жыццёвы матэрыял ролей метадам дзеяслова аналізу. Удзельнікі сцен актыўна ўдзельнічаюць адзін аднаго, змагаюцца, пераковаюць. У аснове гэтай барацьбы адчуваецца канфлікт станапаглядаў, сутыкненне ідэй. Зарад драматургічнага дзеяння, атрыманы гэтымі персанажамі ў камерных сценах, дамагае артыстаў знайсці трыпаўную лінію наводзіна і на крайсеры, што значна выратовае іх у цяжкай абстаноўцы нераспрацаваных сцен.

Можна лічыць новым дасягненнем артыстнага майстэрства П. Маркіна створаны ім вобраз Берсенева. Добрае ўражанне пакідаюць выканаўцы ролей Соф'і Патронуі (арт. А. Качаткова), Тапаня (арт. Н. Камініска) і Бесні (арт. Г. Маркіна). У стрыманай манеры выконваюць артысты Г. Волка і А. Зотаў эпідэмічна ролі членаў контррэвалюцыйнага «самітэта» аховы радзімы і свабоды» палкоўніка Ярава і паручыка Палывога. І ўсё-ж адчуваецца, што творчыя ўдачы — не вынік паслядоўнага ўвасаблення рэжысёрскіх задум, а толькі пасобныя дасягненні артыстаў і пастаноўшчыка.

Рэжысёр не імкнуўся ў спектаклі да ўсебаковага і поўнага ўвасаблення шматгранных і складаных характэрных персанажаў. Ён глыбока не раскрыў «жэра» п'есы. Тэма «Разлома» не праведзена праз узаемаадносны персанажы. Як выявілася на абмеркаванні спектакля, рэжысёр стаяў перад сабой іншым моту: паказаць эвалюцыю асобных персанажаў. Хіба-ж можна дамагацца ад п'есы таго, чаго няма ў яе матэрыяле? Лаўрэнаў у «Разлом» паказаў, як пад уплывам рэвалюцыйных падзей адбываецца крысталізацыя розных сацыяльных сіл. Характары персанажаў у працэсе падзей не змяняюцца, а атрымліваюць усё большае раскрыццё і выяўленне. Так, праз усю п'есу праходзіць вярны ідэйна-нахаіна натура Гадзана — большавіцкага важжа матросу. З першага паўлення на сцене і да фіналу застаецца вярны ідэалу служэння Радзіме капітан Берсенеў. Ён нават не адмаўляецца ад свайго харавагата разумення гонару, а толькі гаворыць: «Не час зараз з крыўдамі лічыцца». Паслядоўна прытрымліваецца пэўнай маралі Тапаня. Ні на крок не адыходзіць ад сваіх дэмакратычных інтэрэсаў Штубе. Нават вобраз Бесні, дзед атрымаўшы драматургічную задачу на сцэнічнаму эвалюцыю, тут-жа закінвае сваё існаванне: як персанаж эпідэмічна, яна выключана з дзеяння, выканаўшы свае функцыі.

Што-ж адбываецца ў п'есе? Разлом старога і згуртавання новага, якое мае сацыяльную тэндэнцыю да адзінства. Гэтага рэжысёр не раскрыў. Таму спектакль атрымаўся ілюстрацыйным, з пасобнымі артыстчнымі ўдачамі, але без адзінага сцэнічнага ансамбля.

Спектакль «Крамлёўскія кураты» больш багаты на добрыя акцёрскія работы. Сярод іх у першую чаргу трэба назваць работу артыста С. Яўдошанкі над вобразам інжынера Забеліна. Выканаўца здолел раскрыць высокародства душы і блуканні на пакутах матугнага рускага самародка, прадстаўніка старога інтэлігенцыі. С. Яўдошанку пакуць што не ўдзельца першага карціны, таму што тут ён не прытрымліваецца сцэнічных задач, а ўсё сваю ўвагу канцэнтруе на тым, каб сваёй прыроднаму надвор'ю і здавацца сталым, значным, вялікім. Калі-ж артыст забываецца на свой знешні выгляд і далам адбываецца ва ўладу абстаўкі ролі, вобраз пачынае расці і развівацца. Асабліва ўдалы ў спектаклі 7 і 9 карціны, дзе яркае выкананне ролі Забеліна падмацавана добрым ансамблем іншых выканаўцаў: М. Абрамава (Склеткі), Н. Жыліна (Аптыміст), Т. Заракоў і І. Лу-невай (дма з вяжаннем і даром сапаложна). Нават ролі старшнін дамка (выканаўца А. Валянцін), што звычайна праходзіць нерытмычна ў іншых тэатрах, выклікала смех і запаміналася гледачу. Добрае ўражанне пакідаюць сялянскія сцены з каларытыя фігуры Чуднова (артыст Н. Жыліні), яго жонкі Анны (артыстка А. Астрына), нявесткі Лізы (артыстка Т. Заракоў). Шмат пэтыціўнасці ўносіць у спектакль лірычны тэатр Машы (арт. Н. Ганчарэнка) і Сашы Рыбакова (артыст Ю. Власаў). Большасць карцін у гэтым спектаклі вызначана дакладнасцю рэжысёрскай распрацоўкі, глыбокім выяўленнем амету.

Аднак спектакль, як цэлына мастацкага твора, рэжысёру і на гэты раз стварыць не ўдалося. Усё падставы мержаваць, што прычына зноў-такі ў недакладнай трактовцы галоўнай ідэй п'есы, яе мастацкіх асаблівасцей.

«Крамлёўскія кураты» — п'еса аб ленінскім геніі. У ёй паказана мудрасць і чалавечнасць вялікага правдзіра. Веліч Вадзіміра Ільіча паказана ў яго прастве і сімпласці, у іспытальных пошуках думкі і смелым палёце мары аб будучыні, ва ўменні бачыць перспектывы грамадскага развіцця. У п'есе падзены вобраз Леніна-правадзіра, Леніна-дзетуненія, Леніна-кіраўніка. Гэтыя якасці «самага чалавечнага з людзей» робяць велізарны ўплыў на наваколнае жыццё. Амаць усё важнейшыя калілі п'есы з сцэнаў з вобразам Леніна і ад яго атрымліваюць сваё развіццё.

У Брэсцкім тэатры ролі В. І. Леніна выконвае П. Маркін — таленавіты і вопытны майстар сцэнічнага партрэта. Артыст шмат працаваў над вобразам і шмат чаго дасягнуў. Ён знойдзена неабходна мера партрэтнага падобства, удала распрацавана інтанцыянальная партатура ролі, ёсць шчырасць і цёпласна, ёсць пэўны адбітак думкі. Але вобраз ішчы не займае належнага месца ў спектаклі. Ён статычны. Мы ўжо гаварылі аб дэкарацыях, якія змяняюць артыстаў. Змяняюць яму і некаторыя нязручныя мізансцены. Аднак галоўная хіба ролі ў тым, што артысту ішчы не ўдалося паказаць працэс развіцця ленінскай думкі.

Часам бывае лёгка заўважыць сцэнічны недахопы, але цяжка зразумець іх прычыны. Сапраўды, мы-ж ведаем Маркіна як артыста інтэлектуальнага, які ўмее даносіць да гледача глыбокі думак сваіх персанажаў. Што-ж сталася з выканаўцам? Справа ў тым, што рэжысёр паставіў перад удзельнікамі спектакля недакладную задачу. І. Мануціна імкнулася зрабіць галоўным тэзісам пастаноўкі думку аб тым, што Ленін з'явіў свае ідэй з крыніц народнага жыцця. Намер сам па сабе высокародны. Але-ж гэта тэма глыбей раскрыта на іншым драматургічным матэрыяле, якім з'яўляецца, напрыклад, п'еса Д. Зорына «Вечная крыніца». Там Ленін паказаны перш-на-перш як мудры назірнік рэчаіснасці, здольны на вялікія абгульненні жыццёвых з'яў. У п'есе-ж П. Пагодзіна іншыя мастацкія задачы. Вось і атрымліваецца на сцене тэатру актыўна дзейнічаць, а выканаўца галоўнай ролі абмяжоўваецца назіраннем, трэба ўзімаць людзей, а ён чакае, што яны будуць самі рушыць, трэба натхніць, а ён вычувае іх дзіўным стан. Відомы, і ў гэтай п'есе ёсць навіраце за жыццём і вывучэнне яго Леніным. Сустрэча з рабочымі-трамвайшчыкамі, размова з жабрачкім, першая сустрэча з Забеліным, з майстрам гадзінікаў — усё гэта сцены, у якіх Ленін пільна вычувае людзей, іх разуменне жыцця. Але-ж гэта падзея аўтарам не як галоўны мастацкі тэзіс п'есы. Парадказна тое, што размова з трамвайшчыкамі, багатая па матэрыялу, якая шукае ў п'есе рэжысёра, таксама не атрымала ў спектаклі належнага ўвасаблення.

Спектаклі Брэсцкага тэатра маюць многа цікавых акцёрскіх работ, нават асобныя добра зробленыя карціны і цэлыя акты. Але ім не хала адзінства і паслядоўнасці вобразнага вырашэння і сцэнічнага ансамбля. А за стварэнне ансамбля і адзінства вобразнага вырашэння адказнасць нясе рэжысёр.

Уладзімір БОЖКА.

Мастак нацыянальнай тэмы

Павел Васільевіч Масленікаў аформіў пераг значных спектакляў у тэатрах Беларусі. Многія яго дэкарацыі, у якіх звычайна жывальнасць майстэрства спалучаецца з вобразнасцю, занялі пачэснае месца ў тэатральна-дэкарацыйным мастацтве рэспублікі. У П. Масленікава — у мінулым сьня простага беларускага селяніна — цікавы творчы шлях, поўны шуканняў і няспынай вучобы.

У 1934 г. ён паступае ў Віцебскае мастацкае вучылішча, Упарта імкненне да авалодання секрэтамі прафесіянальнага майстэрства, вывучэнне класічнай спадчыны, работа над натурай дапамагі яму трывала стаць на ногі. Але на гэтым не спыняецца вучоба. Яна працягваецца ў Беларуска дзяржаўным тэатры оперы і балету, куды П. Масленікаў прыходзіць у 1938 г. пасля сканчэння вучылішча.

Аказалася, для таго, каб стаць тэатральным мастаком, неабходна вывучаць спецыфічныя законы тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва, свеасабліваць тэатральнага жывальні, перспектывы, святла і г. д. Усім гэтым П. Масленікаў авалодавае пад кіраўніцтвам вядомага мастака і педагога, вучыя Б. Каровіна, народнага мастака БССР С. Нікалаева.

У працэсе работы над спектаклямі П. Масленікаў усё больш набліжаецца да думкі, што мастаку тэатра нельга спыняць пастаянную жыватворчую сувязь з жыццём.

Вялікую ролі ў фарміраванні П. Масленікава як мастака адыграла і яго сучасная работа з вядомым беларускім рэжысёрам Я. Міровичам.

Першы самастойны твор мастака — дэкарацыі да оперы «Трылібі», пастаўленай на сцене Беларускага тэатра оперы і балету ў 1941 г. З гэтага часу фактычна і пачынаецца самастойная тэатральная творчасць П. Масленікава. Ён спрабуе сілы на музычным сцене, у драматычным тэатры і ў кіно.

Сярод яго работ — дэкарацыі да «Варвараў» М. Горькага, у якіх адчуваецца вялікая цяга да сюжэтнасці, да жывой апалявальнасці, першае афармленне на савецкай сцене «Страшнага двара» Манюшкі і пэтычны, дакладны па нацыянальнаму каларыту дэкарацыі да балету «Са-

талагу, не ўсе работы маюць дакладныя этыкеткі (ініцыялы, мясцовасць узкаваны не ўсюды), а іншыя і зусім не маюць. Выклікае прычэнне размыццены матэрыялы, які не сістэматызаваны. Ады і тыя-ж аўтары параскіданы па розных кутках і стэндах. Праўда, размыццены экспанатаў, прынятае на выстаўцы, утварае пэўны ансамбль, але змяняе ясна ўсвядоміць індывідуальнасць майстроў, асаблівасці пэўных жанраў.

«Драўлянаў» скульптурнай народнае мастацтва Совецкай Беларусі сапраўды можа ганарыцца.

Вос работы В. Маюшка. «У царскіх Расіі...» Вельмі лаканічна і выразна перададзены жыццёвы лёс працоўнага беларуса да рэвалюцыі ў фігуры мужыка з такай імяна такога беларуса апісаў Некрасаў у сваім творы «Чыгунка». «Гэта было даўно» — так называецца другая работа Маюшка. Стары расказвае ўнуку ці не пра тое, што ўвасоблена ў названай вышэй рабоце майстра. Рухам і вясёлым настроем вызначаецца кампазіцыя «На санках», запамінаецца і кампазіцыя «На санках» — сялянскія хлапчухі ля вогнішча. Праўда, у апошніх двух работах у розных персанажаў залішне падобныя твары, нейкая ласкія, не аб'ёмныя.

У А. Шахновича (Мінск) перажываюць рэльефы. Яны яму добра ўдаюцца. Спрабуе сілы майстар у разьбе па косці — і паспяхова; сілы і выразны ланіскі профіль — доўга не можаш адарвацца. А вось аб'ёмная скульптура — бюст Горькага — не удалася аўтару. Есць партрэтнае падобства, але не выкананы патрабаванні гпаартыі: не суаднесены верхняя і ніжняя часткі галавы. Ад гэтага скульптура прыгае.

С. Быку (Гродзенская вобласць) уласіва імкненне да манументальнасці. Яго выразнае як у цудоўнай скульптуры «Ленін», так і ў кампазіцыі «Тры пакаленні».

Экспрэсіўныя кампазіцыі з коньмі К. Казека. Пра іх нельга гаварыць. Іх трэба бачыць. Адно толькі «жэра вок» — аднастайнасцю, шаблонна становіцца ў разьбу фігура павержанага ворага пад канём пераможцы.

Свой «пачырк» у С. Мураўёва (Віцебск). Абагульненны, пазбаўлены дробных дэталей, «заглажаны», але дасціпныя фігуры аматара-рыбалова, спіннігстаў, траўнішых у вадзі... Выразныя кампазіцыі «Перажытак мінулага» і «Сялян і работнік».

У Розына па прымёх, але выразныя кампазіцыі А. Царкоўскага (Віцебск) — «Рэпка», М. Бельскага (Мінск) — «Баявое заданне», М. Івінскага (Жоўнін) — «Рэйкавая ваіна», Д. Сталарова (Гомель) — «Бюст Талаш», «Палытог», «Сейбіт», «Бюст В. Сібілева (Гомель) — «Мастак Букалава», В. Волкава (Чанусы) — «А. А. Жданаву», рэльефны партрэт В. Яўкіна (Барысаў) — «Чапаеў», Э. Кудракова (Магілёў) — «Нахімаў» і работы іншых майстроў.

Багата прадстаўлена скульптура ў іншым матэрыяле. «Рэйкавая ваіна» (гінс) С. Вакара (Мінск

ПАЭЗІЯ І ШАБЛОН

Чытаючы новую кнігу паэта, міжволі вяртаешся да яго ранейшай творчасці, па-раўноўваеш, наколькі выраста ўменне аўтара паэтызаваць з'явы сучаснасці, знаходзіць свежыя, непатруныя вобразы для ўдасканалення творчых задум. І калі ў новай кнізе больш яскрава выяўляюцца лепшыя якасці таленту паэта, мы гаворым пра рост яго майстэрства, пра крышталізацыю яго творчай індывідуальнасці.

Кожны, хто знаёмы з паэтычным зборнікам Паўлюка Пранузы «У далінай раёне» (1955), лёгка пераканаецца, што асноўныя матывы гэтага зборніка развіваюцца і паглыбляюцца ў новай кнізе паэта «Мае землякі», выдадзенай наазад у Дзяржаўна-выдавецтвам БССР. Тэма сённяшняга калгаснага жыцця больш за ўсё прыцягвае ўвагу аўтара. Паўлюк Прануза паказвае тое новае, што ўвайшло ў побыт працаўнікоў сельскай гаспадаркі. Там, дзе аўтару ўдзяцца перадаць свае жыццёвыя назіранні ў дакладных, канкрэтных вобразах, можна гаварыць аб пэўных поспехах. Але нярэдка здарэцца, што паэту здарэцца мастацка пацуць, і тады паэтычнае мяжуе з шаблонам у адным і тым-жа творы.

У вершы «Маё сёла» ёсць такія важкія строфы:

Чуў не раз я сумнае паданне
Ад бацькоў пра роднае сёла:
Будавалі хаты ў глухамані,
Каб сцяжынах гора не знайшло.

Ды яно, няўдомнае такое,
Шлях сямі знаходзіла штогод,
Не зважала на снягі зімою,
А вясной — на багнішча балот.

Верш будаваны на кантрасте, на супрацьпастаўленні мінулага і сучаснага. Відавочна, што наш сённяшні дзень навінен быць паказаным гэтак-жа абавязкова, як і ранейшая беспарэчнасць былой беларускай вёскі. Гэтага вымагае задума верша. Але паэт не знайшоў вобраз, які-б уласціва сённяшняму радасці сельскай, у выніку чаго задума паблыла, думка здарэлася. Аўтар без усялякай сувязі з паэтычнай літаратурай і наступнай страфе піша:

Хоць на карце кропачкай малою
Значыцца пялёсць зямлі Зара,
Ад пытанняў — мяне амалою:
Звоняць з Клецка, з Лахавіч, з Міра і г. д.

Відавочна, што тут паэзія ўступае месца самай звычайнай газетнай інфармацыі, мастацкі вобраз падмяняецца дэкларацыйнай.

Возьмем другі верш — «Я не шукаў у сцяпе вясёл...» — пра чалавека, які на паліне вырастаў выдатны ўрадаў:

Я не шукаў у сцяпе вясёл
Вясёлых, з кропелькамі рос
І не купляў табе букета,
Спакою пшаніцы я прынес.
Абстрактны і загарылы,
Упершыню ён выспеў тут.
Ажно ў лакоі пясчатым,
Калі пастыла на кут.

Чыснейшай пачуццям вее ад гэтых радкоў. І навошта было дапісваць такую строфу:

Праўдзіва ён (сноп — С. Г.) аб нас
расказаў.

Пра ўпартасць, сілку, калады,
Ён — слава перамогі нашай
І нашых сэрцаў малых.

Прадае жывое пачуццё, іно памяцяцца абстрактнасцю. І гэты недаробны даважак псуе ўсю паэтычную мініяцюру.

Такія-ж недахопы характэрны і для многіх іншых твораў паэта. Напрыклад, у вершы «Зяць», дзе расказваецца, як вясковы юнак «спазхаў» красуню Галю, без усялякай патрэбы паяўляюцца такія радкі:

Любіш — зможаеш пераломіць мора,
Шлях прабежеш праз горы, у ільдах...

Паўлюк Прануза. «Мае землякі». Дзяржаўна-выдавецтва БССР, Мінск, 1957.

Здзяцця, куды праспей было хлопцы ўзяць білет і паехаць на Кулуку, да дзядзючкі, і ніякіх літаратурных моараў і ільдоў не трэба пераадоўваць на гэтым шляху.

Літаратурныя адчування і ў вершах «Кажуць, у каханай...», «Сонца», «Дарога ў мой калгас». Часам яны прыводзіць да недаравальнай безгустоўнасці, як гэта атрымалася ў вершы «Дарога да любай»:

Шчаку пад струмень падстаўляю,
Як быццам пад вусам твае.

Гэта тым больш крыўдна, што ў новым зборніку Паўлюка Пранузы многа вершаў, якіх радуюць жыццёва. Яны паабудаваны танным літаратурным прыёмаў, крапінка, застаюцца ў памяці. Выхітрыўся гісторыя паданца ў вершы «Вярнуўся сын». Юнак збываўся пажысцей на паліне і вярнуўся дадому. І хоць яму яшчэ нічога не сказаў слоў напроцу, ён ва ўсім адчувае дакор: і ў вачах засмучанай маці, і ў наспуненых бровах бацькі, і ў голазе любой дзядзючцы. Яму сорамна перад усімі за сваю маладушнасць.

У гэтым вершы мы бачым не ўжо ніякую фігуру, а жыццё чалавека, прыгнечанага сваім учынкам. І тое, што ён перавага «ў сад ажно шырока расчыніў» і паэт з бытавой дэталі пераходзіць у абгульненне, мы верым, што ў гэтага чалавека ёсць яшчэ сумленне, ёсць многа добрага, і яно перамагае. Тут ёсць тая добрая паэтычная неадаванасць, якая дае прастор для роздуму.

Або вазьміце верш «Адмоўная роля». Маладая калгасніца ні за што не хоча іграць на самадзейнай сцэне адмоўную ролю. Яе чалавечая годнасць прырачы.

Так на сцене кахаць,
Як яна не кахала.

І хоць паэт не дае партрэта гераіні, мы яе вызнаем бачым. І зноў-такі аўтар вельмі проста, сціпла расказвае пра самыя важныя і на першы погляд назначны выпадкі.

Гэтак-жа проста, адной рэплікай Паўлюк Прануза паказвае старшынню калгаса, які на развітанне гаворыць студэнтам:

— Эх, шкада, што ў кніжках
завіковых
Вам яшчэ не пішуч працаві.
(«Адгэда студэнтаў»)

Натуральныя словы, натуральнае выяўленне характэрна чалавека, які задаволены працай студэнтаў.

Удачай паэта можна лічыць тэксам вершы «Зяць», «Свой хлеб», «Фатограф», «Артысты ў калгасе», у якіх раскрытае духоўнае багацце савецкіх людзей, іх радаснае святаўспрыманне.

І тут ясна бачым, што калі аўтар без разбору занатоўвае першыя трапіўшыя на вочы з'явы, не асэнсаваны, не перажыты іх, ніякіх штучных вобразаў, пратэінаў параўнанні не ажыўляюць верша. Калі-ж ён бярэ ў аснову твора жыццё чалавека з усім яго духоўным светам, самыя спільныя, самыя простыя словы з'яўляюцца праўдзіннымі і пераканальнымі. Безумоўна, у гэтым кірунку Паўлюку Пранузу і неабходна працягваць свае творчыя пошукі, таму што толькі перажытая праўда жыцця становіцца праўдай паэзіі.

У параўнанні з папярэднім зборнікам кніга Паўлюка Пранузы атрымалася больш змястоўнай, больш спелай па ўзроўню паэтычнага майстэрства. Паэт больш эканомны ў выбары выяўленчых сродкаў. Неабходна падкрэсліць, што і ў рытмічных адносінах гэтай кнігі намнога багацейшая за папярэднюю. Тут менш і моўных апраху. Але, нажалі, і ў новай кнізе сустракаецца з такімі радкамі: «вечер... шпача коласам вусатам», «кур'ерскі споры» і г. д.

У цэлым новая кніга сведчыць, што паэт настойліва працуе над павышэннем свайго майстэрства, і ў гэтым зарука яго далейшых творчых поспехаў.

Сцяпан ГАВУРЦЕУ.

Бюст Элізы Ожэшка. Работа самадзейнага скульптара А. Ліпена (Гродна).
Фото Н. Пахлякі.

Максім Танк — лаўрэат прэміі Таварыства польска-савецкай дружбы

Як паведамляе газета «Трыбуна люду», галоўнае кіраўніцтва Таварыства польска-савецкай дружбы ўстанавіла штогадовыя прэміі, якія будуць прысуджаныя ў гонар дзяціна Кастрычніцкай рэвалюцыі польскім і савецкім дзеячам літаратуры і мастацтва за выдатныя дасягненні ў галіне прапаганды савецкай культуры ў Польшчы і польскай культуры ў СССР.

На пасяджэнні 5 лістапада камітэт на прэміі ў складзе Л. Кручкоўскага, Ст. Р. Дабравольскага, А. Руднінскага, В. Руднінскага, Э. Гаўскага і Г. Загорскага прысудзіў 6 прэмій па 20 тысяч злотых.

У галіне літаратуры прэміі прысуджаны беларускаму паэту Максіму Танку і польскаму пісьменніку Марыяну Тапароўскаму.

Самуіл МАРШАК

Памяць дзяцінства

Дык няўжо-ж я ўсё тым-жа застаўся,
Што ў пачатку так упарта не клаўся,
І дзіўні сваім смехам свой слых,
І не знаў, што я меншы за ўсіх?

І заўсёды мне дзя бялы мала,
У даўжэйшыя самыя дні,
Дзе ўстаю, што мяне захапляла,
Дружбы, гульні, прыгод, калаці.

Ды й сёння я не ўжыцца з дрымотай
І класуся я спач з неахвотай,
І спакою начному не рад,
Як дзе трэці стагоддзі налад.

Столькі часу з маленства мінула,
Столькі розных, многа вызнаных дзён.
Ды маленства маё не занула
Дом мой родны мне добра відаён.

У гэтым доме ўсе жывы-здоровы —
Усё твае, каго ўжо няма.
Ад вісячых яшчэ ў сталавой —
Ад святла яе губіцца цыма.

Позні час — і радная мая ў зоры,
Каго радасна мне прыватна,
І так шкада, што траба ўжо скоры,
Развітаўшыся, класіцца спаць.

Пераклаў К. КІРЭНКА.

Мясцовая лексіка ў літаратурным творы

Жывая гутаркавая мова беларускага народа, як вытока, не аўдэіцца абсалютна аднастайнай для ўсёй тэрыторыі нашай рэспублікі. Вядома некалькі дыялектных груп гаворак агульнаароднай беларускай мовы — з адменнымі формамі не толькі ў фанетыцы, марфалогіі і сінтаксісе, але і ў лексіцы. Таму пісьменнікі, які паходзіць або доўга жыў у той ці іншай мясцовасці, дасканала ведае дыялекталныя рысы і адпаведныя гэтай мясцовасці.

Мы помнім указаны дыялекта рускага пісьменніка Максіма Горькага, які перапераў пісьменнікам ад выкарыстання ў творчасці вузкіх правінцыялізмаў, не зразумелых на ўсёй тэрыторыі нашай Радзімы. І сапраўды, апрача стварэння ў «чытача ўражання вузкага этнаграфічнага, карыстаючыся правінцыялізмамі, пісьменнік рызыкуе аказваць незразумелым чытачам, якія не ведаюць таго дыялекту, алеймы якога ён увводзіць у свой твор. Тым не менш у кожнай групе дыялектаў, нават у кожнай мясцовай гаворцы, мастак слова пасувацца вымагае таго, што з поспехам можа быць выкарыстана ў літаратурным творы, што будзе добра зразумела чытачу любой часткі нашай рэспублікі і што адначасова здымае ў ілюзію ў твор свежы пачынальнік — узабагаціць яго мову і часам нават зрабіць яе больш вобразнай. Такія з'явы народнай мовы, на нашу думку, пісьменнік павінен смела пускаць у літаратурны ўжытак.

Але мяне хочацца спыніцца толькі на адным творы — на апавесці «Верасень» маладога пісьменніка Алеся Бацько, якая надрукавана ў чвэртым нумары часопіса «Полымя» за гэты год, на яе моўныя асаблівасці.

Прачытаўшы апавесць, прыходзіць да вываду, што аўтар добра ведае народную мову, яе лексіку. Больш таго: відаць, што пісьменнік свабодна валодае багацімі народнай гутаркавай мовы, і таму ён смела і натуральна карыстаецца імі ў сваіх творах. Ён умее падслухаць у народзе такія словы і асобныя лексічныя формы, якія называюць асвятляюць твор і робіць яго мову вобразнай. Вось прыклад: «... чорныя думкі ўжо ляцяць да дэба чорна аж за Нёман, дзе я з дзядзькам Харытонам сенаваў. Там амаль над самай ракою, ёсць невялікі загайнік лесу» (стар. 55). Можна быць, словы «сенаваў» і «загайнік» даўно знайшлі сваё месца ў навуковых картках лінгвісты. Але для шырокага чытача мастацкіх твораў яны новыя, свежыя і таму да пэўнай ступені ўзабагачаюць яго. Гэтак-жа прыёмам ўзабагачае чытача і трына ўжытае пісьменнікам, як відаць, дыялекталнае слова «нямоглы» («Арпём — чалавек непаслухмяны, гарачы. Хвадос — стары, намоглы» — стар. 84). Такое-ж уражэнне свежасці выклікаюць і словы: «доўжыцца» («... доўжыцца спякотлівы дзень з назоўнічымі аваямі» — стар. 57), «падыдзеўніцца» («... крыху паднадзеўніцца, збегнуць у Даўгінава да сярвача» — стар. 41). Умею пісьменнік падобарць і іранічныя словы народнай мовы для сатырычнай характарыстыкі асобных персанажаў: «А камендэнт тым часам мо дзе сязіць у сітняку і, закіпавіўшы губы, ніхуе, з якога боку бунтаўніцкім нясе» (стар. 44); «А ты-ж гэты замуныні Вінцэся спалохаў» (стар. 51). Ужыванне такога роду слоў — добры сродак у руках пісьменніка па-народнаму меткай, трапнай характарыстыкі персанажаў, выяўлення іх адносін з боку прадстаўнікоў народа, выведзеных у творы. Усе гэтыя словы мясцовай гаворкі, добра зразумелыя ў любой мясцовасці нашай рэспублікі і тым не менш усе-ж адкрытыя чытачу пісьменнікам. Карыстанне такога роду слоўмі ніяк не стварае ўражання вузкага этнаграфічнага.

Відаць, што Алеся Бацько любіць гаворку той мясцовасці, якую апісвае ў сваёй апавесці, любіць нават німагэ з такой яе лексікі, якая можа аказвацца зразумелай мусьці здымаецца, убачыўшы салдата Дабрыўскага ў час насення дзяжурства па абслугоўванню сувязно начных палётаў. Дарэчы, ён-жа штурхне маладога салдата на паршунне статуа каравульнай службы.

Далей пісьменнік нагуравачае адін на другі рад надуманых учынкаў і падзей. Дабрыўскага глыбокай ночы вырашае самавольна схадзіць «на поўгадзіны» ў расчыніцу да прыхаўшай маці; яго араўжэж затрымліваюць патрулі; камендэнт аршынаўскага Дабрыўскага на дваццаць сутак; назаўтра раніцай яго з камендатуры забраў намаліць часці падпалкоўніка Лебедзеў; камендэнт роты Лукашоў наклаўнае спяганне на Дабрыўскага — арышт на 5 сутак; падпалкоўнік Гаў, наадварот, загадае лань салдату вольпус на 5 сутак.

Дачытаўшы да канца апавяданне і ніяк не даходзіць, у імя чаго пісаўся яно — хіба толькі для таго, каб паказаць рахманна і чулівага падпалкоўніка Гаў?

Нетыповасць, выпадковасць учынкаў і падзей герояў, іх супярэчлівасць унутранай праўдзе жыцця асабліва ярка праўдзінна ў апавяданні маладых аўтараў пра каханне («Белы гарлачык» А. Савіцкага, «Дзювоны палоннік» В. Дайліды, «Спатакала» Ф. Клакоцкага). Здыўляе вусны свей пачуццямі герояў гэтых і некаторых іншых апавяданняў. Соцыяльны, грамадскі вопіў чалавека ігнаравання, а першапачаткова ахарактарызаваўся як сваявольна і салінаны маладыя людзі звычайнае як блазны-недарасці.

Найбольш выразна хібносць такой пабудовы выступае ў апавяданні «Спатакала» Ф. Клакоцкага. Герой яго, курсант-выпускнік летняга вучылішча грамадзянскага флоту Алік Клімаў пасля трох год вучобы прыхаў у вольпус у родную вёску. На дароце са станцыі дзядзючкі-аднасяльчанкі рашыў пакартаваць з горада земляка, што раней трымаўца іногніто: нібыта не маючы на ўвазе хлонта, расказваў аб ясаёлі яго любімай дзядзючцы Мані Уладзімірскай, якая прывезла яе, абічанае Аліка — і канфіліт, пабудаваны як з такімі намаганнімі стараўся аўтар, зняты!

Можна было-б і не спыняцца на гэтым апавяданні, калі-б яно было выключэннем. Але чытаец іншыя апавяданні, у прыватнасці, «Белы гарлачык» і «Дзювоны палоннік», наткаецца на такія-ж дробныя выпадковасці і прымітывізм.

На старонках «Малодосці» змешчаны і рад такіх апавяданняў на маральна-этычны тэмы, дзе ўсё як быццам стаіць на месцы, дзе паводзіны і учынкы персанажаў лагічна абгрунтаваны, вынікаюць з характэрнаў герояў. Але адны з такіх апавяданняў («Намылка» А. Пальчубскага, «Марская хвороба на супны» І. Дуброўскага), не з'яўляючыся аўтарскімі масгадкімі адкрыццямі, а толькі разнавіданнем вандруючых сюжэтаў пра няўдалую жаніцьбу, не могуць па-сапраўднаму ўсхваляваць чытача з-за дробнасці выяўленчых характэрнаў. Герой-ж другіх апавяданняў («Урокі жыцця» М. Давыдкіна, «Радзатарва хата» І. Науменкі, «Заспачек Стычыны» А. Чарнышвіча і інш.), знаходзяцца ў такой ступені свайго ідэяльна-эмацыянальнага развіцця, калі яны змяшчаюць бурны «уроки жыцця». Думачка, варты параці зольнаму маладому праціжы І. Науменку пакінуць абмярваць на ўсе ладзі свае школьныя гады, сваю «семнаццатую вясну», бо змешчаныя сёла та і

далёка не кожнаму чытачу. Пісьменнік часта адчувае гэтую небяспеку і прымае захады, каб дыялекталнае слова, якім ён карыстаецца, было зразумела ўсім. Адчуваецца часам, што пісьменнік нават хоча пазабяціць чытача з некаторымі словамі свайго лексікону: ён без спецыяльных каментарыяў знаходзіць зручны спосаб, каб растлумачыць такое слова, і робіць гэта тактоўна. І чытач задоволены, што пісьменнік амаль непрыкметна паведамляе яму невядомае раней слова і натуральным ходам апавяння вытлумачвае яго. Вось, напрыклад, «...старыя дзіваны выступілі на драўлянай падшыве» (стар. 53). Пісьменнік тут непрыкметна паведамляе чытачу, што ёсць у народнай мове сінонім агульнараспаўсюджанаму слову «апоркі», і гэтае асаблівае паведамленне не толькі не прышла да ніякай шкоды, а, наадварот, пэўным чынам узабагаціла лінгвістычны кругачытач чытача. Вось яшчэ цікавы прыклад: «На панадворку Марысю пільную Султан — крыяногі, базубы ямнік. Мне заўсёды хацелася і пятер я намагаюцца адчувацца гэтага сабаку» (стар. 47). Думачка, што чытач не без цікавасці для сябе даведаецца, што да слова «сабака» ў нашых гаворках можна сустрэць сінонім «ямнік».

Праўда, у апавесці Алеся Бацько часам сустракаюцца і такія словы, якія не кожнаму могуць быць зразумелымі, і чытач (нават у лепшым выпадку) можа толькі часткова здагадацца аб значэнні такіх слоў. Пісьменнік-жа карыстаецца імі як агульнавядомымі і не знаходзіць магчымым умета іх вытлумачыць, як гэта зрабіў зрабіць ён у асноўных да раней прыведзеных намі слоў. Вось прыклад: «Пачынаў моцны перер, і дуб, а за ім і падбел на абочынах дарогі замацаваў кожны сваім — дуб злёгку пакоўкаўся, а падбел шэрэм ад пяску лісцем» (стар. 18). Не кожнаму чытачу вядома слова «пакоўка». Можна здагадацца, што гэта нейкая расліна. Застаецца незразумелым і такое слова мясцовай гаворкі, як «лісананік» (брычка): «У лісананік не палмавані» (стар. 62). Або яшчэ такія выразы: «...поўз Арпём, круцячы доўгі масістым носам і на нешта алуучы». — Гэта-ж чалапа нумар два, — паннула Юза. — Ты не памыляешся? — Цініце самі...» (стар. 61). Такога роду прыклады, нажалі, можна прадоўжыць, і паказваюць яны ў чытача ўражэнне незадоволенасці.

Алеся Бацько шмат клопаціцца аб індывідуалізацыі мовы сваёй персанажаў. Вось, напрыклад, вельмі важная ў ходзе апавяння падзей у творы і найбольш удалая персанажы: Харытон — конох асадыка Булыгі і сяліны Хвадос Шамет. Гэта старыя людзі з вялікім жыццёвым вопытам. Многа перабачылі і перажылі яны. Лёс іх у вышэйшай ступені чыновы для захаднебеларускага бедняка. Справаданава і хвората Харытона і ўжо больш непазбройна Булыга гаспадар выкідае з хаты паміраць у адрыву. Намала на сваім жыцці напярэдаў Харытон на паню, але ямазла і палсаваў ім крыні. Яго нянавісць да прыгнятальнікаў — непрымірымая. Цвёрда ўпэўнены на ўрачэстасці народнай справы, Харытон верыць у прыход таго шчаслівага часу, калі народ прагоніць са сваёй зямлі эксплуатацыйна-польскіх паню і асадыкаў. Шчыра любіць ён юнага Янку — сына кінутага панамі ў турму рэвалюцыянера. Па-народнаму вобразна яго мова. Харытон умею цікава расказаць аб сваёй сярбах, аб сабе. Вось ён апавядае Янку аб сабе: «Сам, можна сказаць, з маленства ў чужой каморцы кулакі грыз. Калі цара скінулі, з мянтка ўдэ, а парабкоўская доля — сладам. Колькі ні ваяваў з панамі, а вышэй

Алеся Бацько шмат клопаціцца аб індывідуалізацыі мовы сваёй персанажаў.

Вось, напрыклад, вельмі важная ў ходзе апавяння падзей у творы і найбольш удалая персанажы: Харытон — конох асадыка Булыгі і сяліны Хвадос Шамет. Гэта старыя людзі з вялікім жыццёвым вопытам. Многа перабачылі і перажылі яны. Лёс іх у вышэйшай ступені чыновы для захаднебеларускага бедняка. Справаданава і хвората Харытона і ўжо больш непазбройна Булыга гаспадар выкідае з хаты паміраць у адрыву. Намала на сваім жыцці напярэдаў Харытон на паню, але ямазла і палсаваў ім крыні. Яго нянавісць да прыгнятальнікаў — непрымірымая. Цвёрда ўпэўнены на ўрачэстасці народнай справы, Харытон верыць у прыход таго шчаслівага часу, калі народ прагоніць са сваёй зямлі эксплуатацыйна-польскіх паню і асадыкаў. Шчыра любіць ён юнага Янку — сына кінутага панамі ў турму рэвалюцыянера. Па-народнаму вобразна яго мова. Харытон умею цікава расказаць аб сваёй сярбах, аб сабе. Вось ён апавядае Янку аб сабе: «Сам, можна сказаць, з маленства ў чужой каморцы кулакі грыз. Калі цара скінулі, з мянтка ўдэ, а парабкоўская доля — сладам. Колькі ні ваяваў з панамі, а вышэй

Алеся Бацько шмат клопаціцца аб індывідуалізацыі мовы сваёй персанажаў.

Вось, напрыклад, вельмі важная ў ходзе апавяння падзей у творы і найбольш удалая персанажы: Харытон — конох асадыка Булыгі і сяліны Хвадос Шамет. Гэта старыя людзі з вялікім жыццёвым вопытам. Многа перабачылі і перажылі яны. Лёс іх у вышэйшай ступені чыновы для захаднебеларускага бедняка. Справаданава і хвората Харытона і ўжо больш непазбройна Булыга гаспадар выкідае з хаты паміраць у адрыву. Намала на сваім жыцці напярэдаў Харытон на паню, але ямазла і палсаваў ім крыні. Яго нянавісць да прыгнятальнікаў — непрымірымая. Цвёрда ўпэўнены на ўрачэстасці народнай справы, Харытон верыць у прыход таго шчаслівага часу, калі народ прагоніць са сваёй зямлі эксплуатацыйна-польскіх паню і асадыкаў. Шчыра любіць ён юнага Янку — сына кінутага панамі ў турму рэвалюцыянера. Па-народнаму вобразна яго мова. Харытон умею цікава расказаць аб сваёй сярбах, аб сабе. Вось ён апавядае Янку аб сабе: «Сам, можна сказаць, з маленства ў чужой каморцы кулакі грыз. Калі цара скінулі, з мянтка ўдэ, а парабкоўская доля — сладам. Колькі ні ваяваў з панамі, а вышэй

іх бізана галавы не падняў: пачаў парываваць. Вось і трапіў у той бок, дзе Юза наразілася. Потым яшчэ адну зіму за Прыпяццю матавалі лес пляжы шведскім кушам на сярніку... А чыпер воль у булгаемна кутку асеў, а праткуі хлба, Бязземельных усюды хлапа. Дыла хлба, хлопца, людзі абшываюць, кормяць і абмываюць паню...» (стар. 53).

Хвадос Шамет за сваімі плячымі мае вялікі жыццёвы і рэвалюцыйны вопыт (яшчэ з часоў рэвалюцыі 1905 года). Ён добра ведае жыццё, беспамылкова разабраецца ў палітычных сітуацыях, у людзях, добра бачыць усе хаты і маневры ў іхніх чорных махінах.

Гэта чалавек, які ў размове па словах і кішэню не лезе. Заўсёды гатоў ён і словам і справай даць моцны і рэзкі адпор крыўдзіцелю — паню і пашанку, заўсёды скажа ён у вочы розку праўду. Так, ён гаворыць нацыяналісту Вінцэся Зяленку: «Па мёрдзе, голубе, відэць — шкадзіць ты чалавек» (стар. 50). Мова яго вельмі вобразна. Часта карыстаецца ён трапімі і крылатымі народнымі выразамі, параўнаннямі. Вось, напрыклад, ён гаворыць пастушку Янку, які лобач з ім лёг спаць: «... ляжы і не перабрай панамі, як парасе ў плочы» (стар. 16). А вась Хвадос паведавае цяжка хвората Харытона, які ўжо амаль не спадзівалася на выздаравленне: «Скрыдэўці Самусь крыўдэ харкаў і не памёр. Бывоўшым салам яго з Агатай пагладзілі... А ты і ногі ўжо, як той Езус у труне, вышлінуў. Вылазь на сонца і трымайся, голубе, за зямляў да апошняга!» (стар. 16).

Каларытным у творы атрымаўся асадык Антон Булыга. Гэта тыповы кулак. Найбольш характарна рыса Булыгі — ўсепаганяючая прагнасць, якая пераходзіць усялякі межы і даходзіць да абсурду. Гэты багаты чалавек непрытворна пакутуе пры адной думцы аб неабходнасці за сталом пачаставаць

